Tamara Graczykowska*Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
Bydgoszcz*

„NIEAKTUALNA” LEKSYKA OGÓLNOPOLSKA W DWUDZIESTOLECIU MIĘDZYWOJENNYM (NA MATERIALE GAZETY „TRYBUNA RADZIECKA” Z LAT 1927–1938 – LITERY A–B)

Ważne miejsce w życiu Polonii radzieckiej w okresie międzywojennym zajmowała prasa polskojęzyczna. Wpływy i znaczenie gazet nie były wynikiem „zdobycia” rzesz czytelników, a jedynie wynikały z faktu, że podlegały one określonemu szczeblowi partyjnemu. Znaczenie konkretnej gazety zależało więc od tego, czy była organem komitetu centralnego, rejonowego, obwodowego itd. [Życki 2008: 6].

Naczelnym celem prasy polskojęzycznej w ZSRR było wychowanie mniejszości polskiej w duchu idei marksistowsko-leninowskich. Odrębność narodowa Polaków miała ograniczać się wyłącznie do zewnętrznej formy jej manifestowania w postaci języka polskiego [Życki 2006: 231; Iwanow 1990: 58–59]. Według Mikołaja Iwanowa posługiwanie się przez wszystkich Polaków w ZSRR językiem polskim miało być dowodem lojalności i akceptacji władzy radzieckiej [Iwanow 1990: 107]. Polskie czasopiśmiennictwo, choć publikowane w języku polskim, pozbawione było jakichkolwiek treści narodowych, wśród Polaków propagowało poglądy i postawy negujące polskie wartości, co w konsekwencji miało prowadzić do wynarodowienia [Patek 2001: 299]. Za pomocą wulgarnych sformułowań, słownictwa o silnym zabarwieniu pejoratywnym kształtowano negatywny obraz odrodzonej Polski [Życki 2006: 7]. Drugą Rzeczpospolitą przedstawiano jako wroga państwa radzieckiego, potencjalnego agresora występującego przeciwko pierwszemu państwu socjalistycznemu [Życki 2006: 252]. Starano się zacierać wszelkie ślady łączności duchowej z Polską, nie publikowano też żadnych informacji na temat życia kulturalnego w kraju [Iwanow 1991: 224]. Artykuły ukazujące się na łamach prasy polskojęzycznej podporządkowane były jednemu celowi – kształtowaniu pozytywnego stosunku do władzy radzieckiej i ustroju politycznego, a tym samym wychowaniu świadomego obywatela ZSRR. Zadanie to określano mianem sowietyzacji ludności polskiej. Była to swoista asymilacja, która nie usuwała

odrębności narodowych, ale zmierzała do wytworzenia wspólnoty ideowo-politycznej na bazie socjalizmu [Kawecka 1981: 19].

W szczytowym okresie ogólny nakład prasy polskojęzycznej w Rosji Radzieckiej sięgał 120 tys. egzemplarzy [Życki 2006: 231].

W 1932 roku „Trybuna Radziecka”, centralna gazeta polska w ZSRR w dwudziestolecu międzywojennym, tak pisała o polskojęzycznej prasie:

W ubiegłym roku na rocznicę prasy liczyliśmy zaledwie sześć gazet polskich. Obecnie jest ich już dwadzieścia osiem. Liczba gazet polskich wzrasta przez zakładanie gazet rejonowych i tzw. „stroniczek polskich”. W dwójnasób wzrósł nakład polskich pism centralnych. Rozszerzyła się sieć rolwieskorów-szturmowców [1932, nr 103: 1].

W roku 1934 wychodziło 26 gazet w języku polskim [Iwanow 1991: 226], natomiast w 1935 roku już tylko 18 tytułów polskojęzycznych [Gregorowicz 1996: 592]. W 1932 roku „Trybuna Radziecka” zamieściła informację, że jedna gazeta przypada na co trzecią polską rodzinę [Iwanow 1991: 226]. Należy jednak podkreślić, że stopień upowszechnienia polskich wydawnictw prasowych związany był wyłącznie z doktrynalnymi wymogami eksperymentu polonijnego, a hasło „Polska gazeta w domu każdego Polaka” musiało być obowiązkowo wcielone w życie [Iwanow 1990: 97].

Polskie czasopiśmiennictwo w ZSRR było sztucznie rozbudowane i sterowane odgórnie, nie cieszyło się jednak ani zainteresowaniem odbiorców [Iwanow 1990: 97], ani nie miało dobrze przygotowanej kadry dziennikarskiej. Często pracownikami redakcji – chociażby „Trybuny Radzieckiej” – byli ludzie niewykształceni, nieprzygotowani do zawodu dziennikarza, robotnicy¹, por.:

Na kierowniczych stanowiskach i w składzie redakcji znajdują się robotnicy od warsztatu, np. sekretarzem redakcji jest stolarz, stary bolszewik, kierownikiem najważniejszego działu, tj. działu pracy masowej ślusarz, nasz dawny korespondent. W składzie personelu redakcyjnego są robotnicy metalowcy, szewcy, betoniarze, włókniarze itp. Wszyscy oni uczęszczają do Państwowego Instytutu Dziennikarskiego, pracując jednocześnie w redakcji [„Trybuna Radziecka” 1930, nr 49–50: 1].

Niski poziom wydawnictw i słaba znajomość polszczyzny wśród redaktorów polskich gazet związane były z dotkliwym brakiem Polaków o przekonaniach komunistycznych, którzy dobrze władaliby językiem polskim. Wśród ówczesnej Polonii radzieckiej literacką polszczyzną posługiwali się głównie polscy komuniści, którzy uciekli z Polski przed wyrokami sądów sanacyjnych². Część z nich zasiadała w redak-

¹ Polscy robotnicy zajmowali ważną pozycję w ZSRR. Była to grupa ludności, którą badacze określają jako „zmobilizowaną mniejszość” (*mobilized minority*). Oznaczało to, że odgrywała ona o wiele bardziej aktywną rolę w społeczeństwie kraju, niż wynikałoby to z jej procentowego udziału w ogólnej liczbie ludności. Procent Polaków robotników przewyższał dwu-, a czasem nawet trzykrotnie wielkość tego samego wskaźnika wśród Białorusinów, Ukraińców, a nawet Rosjan, por. [Iwanow 1991: 82–83].

² W porewolucyjnej Rosji nie było już praktycznie przedstawicieli burżuazji, inteligencji czy urzędników państwowych. Większość tych osób wyjechała do odrodzonej Polski (wracali głównie

ciach polskojęzycznych czasopism, między innymi również w centralnej polskojęzycznej gazecie okresu międzywojennego w ZSRR „Trybunie Radzieckiej”³. Jednak pod wpływem komunistycznej propagandy i radzieckiego systemu totalitarnego również ich język ulegał wewnętrznym przemianom. Jak pisze Irina Kisielowa, język polskich komunistów charakteryzowała tendencja do częstego używania nowotworów, silna interferencja języka rosyjskiego i niepoprawność językowa⁴.

W niniejszym artykule chciałabym przedstawić leksykę, którą umownie nazwałam nieaktualną. Są to jednostki charakteryzujące się różnym stopniem dawności, a więc takie, które w dwudziestoleciu międzywojennym mogły być już archaizmami, wyrazami przestarzałymi lub dopiero wychodzącymi z obiegu, jednak ze względu na brak normatywnego słownika definicyjnego polszczyzny, obejmującego leksykę okresu międzywojennego, trudno je jednoznacznie sklasyfikować⁵. Do analizy wybrałam tylko jednostki nienotowane przez współczesne słowniki definicyjne języka polskiego (np. SJPD⁶) bądź opatrywane kwalifikatorami *daw.*, *przest.*, *rzad.* Jeśli na przykład w SW wyraz ma kwalifikator *mało używ.*, w SJPD zaś – *daw.* lub nie jest notowany, możemy przypuszczać, że w okresie międzywojennym był już archaizmem. Do recesywnych zaliczyłam te słowa, które SJPD ocenia jako *przest.* lub umieszcza w hasłach odesłanych, a do wychodzących z użycia – w SJPD notowane najczęściej jeszcze bez ograniczeń, natomiast w nowszych słownikach definicyjnych z kwalifikatorem *przest.*, *rzad.*

Wykscerpowane słownictwo prezentuję w postaci słowniczka. Każde hasło zawiera ogólnopolskie znaczenie leksemu, poświadczenia w słownikach definicyjnych języka polskiego (m.in.: SL, SWiL, SW, SJPD), wybrane zapisy w innych źródłach (zwłaszcza pochodzących z dwudziestolecia międzywojennego) oraz dane ze słowników definicyjnych innych języków (w przypadku wsparcia w obcych systemach językowych). Konkluzje wieńczące charakterystykę każdego wyrazu odnoszą się nie do współczesności, lecz do domniemanego stanu w dwudziestoleciu międzywojennym.

uczni, inżynierowie, technicy pracujący na kolei i w przemyśle naftowym na Kaukazie, nauczyciele), por. [Iwanow 1985: 213; Lizak 1990: 7].

³ Z „Trybuną Radziecką” współpracowali m.in.: Stanisław Budkiewicz, Stanisław Bobiński, Stefan Borski, Tomasz Dąbał, Zofia Dzierżyńska, Feliks Kon, Julian Leszczyński, Jan Nejman, Henryk Politur, Bolesław Przybyszewski, Stanisław Stände, Henryk Walecki, Adolf Warski, Mirosław Zdziarski, zob. [„Trybuna Radziecka” 1927, nr 36: 12].

⁴ Swoje spostrzeżenia Irina Kisielowa wysunęła na podstawie analizy języka ankiety wypełnianej przez polskich komunistów przybyłych na Ogólnopolską Konferencję Polskich Komunistów, która odbyła się w Moskwie w listopadzie 1921 roku, zob. [Киселёва 2007: 89]. Na temat polszczyzny Tomasza Dąbala, czołowego przedstawiciela polskich komunistów w ZSRR w okresie międzywojennym, zob. [Graczykowska 2007, 2009].

⁵ Por. uwagę Haliny Karaś: „Niekiedy w ogóle niemożliwe jest jednoznaczne ustalenie proveniencji opisywanych zjawisk językowych, jako że w grę wchodzi różnorodność tłumaczenia danego zjawiska. Nierzadkie w związku z tym są funkcjonujące w literaturze przedmiotu sprzeczne kwalifikacje niektórych zjawisk językowych o ograniczonym zasięgu terytorialnym” [Karaś 2002: 50].

⁶ Wykaz skrótów znajduje się na końcu artykułu.

Do prezentacji materiału leksykalnego wybrałam wyrazy na litery A i B pochodzące ze wszystkich roczników „Trybuny Radzieckiej”⁷.

adres ‘pismo zbiorowe, publiczne, wystosowane do władz (np. z podziękowaniami): *Adres powitalny 250 000 robotników niemieckich*⁸ [tytuł] – 27/30/4⁹; *W Niemczech zbiera się podpisy pod adresem przywitalnym. [...] Już przeszło 250 tysięcy robotników podpisało ten adres* – 27/28–29/7; wcześniejsze poświadczenie z Kresów północno-wschodnich w SmoP 193 (w znac. ‘pismo dziękczynne lub z powinszowaniem do ważnej osoby’) i SJAM; zapis równoległy w GracJCh; w SL tylko w znac. ‘napis, podpis listowy’; znac. ‘rzecz na piśmie do Monarchy od sejmu [...]’ wprowadza SWil; w SW bez kwalif., SIJP dodaje ‘pisemne wyrażenie uczuć; przesłanie panującemu lub w ogóle naczelnej władzy albo ważnej osobie’; w SJPD – *przest.* (3 cyt., 2 z nich z XIX-wiecznych Kresów południowo-wschodnich); według ESJPBa wyraz notowany w pol. od 1. poł. XIX w. (jednak A. Bańkowski nie podaje znac. ‘pismo’); w powojennym północnokresowym dialekcie kulturalnym notuje MędJC 63; element recesywny mający wsparcie w ros. *адрес* (TSRJJa);

aeroplan ‘samolot’: „*Zawsze gotów*” winno nieść się z krańca na kraniec całego ZSRR na skrzydłach aeroplanów [...] – 27/11–12/10; [...] *dużo ludzi nie może się zmieścić na aeroplanie* [...] – 28/28/1 (2 wyst.); [...] *robią modele aeroplanów, szybowców* – 38/112/4 oraz 28/31/11, 29/35/1, 29/44/4, 30/27/4, 30/29/1 (2 wyst.), 30/32/2, 30/42–43/7, 32/2/4, 35/1/4¹⁰; poświadczenie równoległe w KRPS i w GreJPB 243 (z Białorusi radzieckiej); w SW ‘maszyna do latania, urządzona na zasadzie latawca’; w SIJP ‘przyrząd do latania po powietrzu’; w SJPD z kwalif. *przest.* i odsył. do *samolot*; w PSWP i USJP *przest.*; w ISJP ‘dawna nazwa samolotu, dziś odnoszona do samolotów starego typu’; w SWOiZO *przest.*; w SWZ wśród leksyki zapomnianej; jednostka recesywna mająca wsparcie w ros. *аэроплан* (TSRJJa);

aeroporto ‘dworzec lotniczy i duże lotnisko komunikacyjne, port lotniczy’: *Bohaterских lotników witali w aeroporcie [...] krewni, przyjaciele* [...] – 38/46/1; SJPD nie notuje; w SJPSz *przest.*, w PSWP *daw.*; w SWO bez kwalif.; w SWOiZO *przest.*; znane z powojennej polszczyzny północnokresowej (MędJP-IV 23); jednostka recesywna mająca wsparcie w ros. *аэропорт* (TSRJJa);

akuratnie ‘porządnie, dokładnie’: *Dla towarzyszy, którzy [...] nie będą mogli akuratnie uczęszczać na kółka polityczne winny być utworzone kółka domowego samokształcenia* – 27/22–23/12; [...] *musimy pracować powoli, ale akuratnie* [...] – 33/202/2; *Na półkach akuratnie ułożona jest makulatura* [...] – 38/67/4 oraz 27/28–29/15, 30/106/4, 37/122/4, 38/96/3; wcześniejsze poświadczenie w Czark 3 (jako rusycyzm) i SawPan 68 (*akoratrnie*); zapis równoległy w KRPS i w GreJPB 247 (z Białorusi radzieckiej); SWil

⁷ Pozostałą część leksyki (litery A–B) reprezentują głównie rusycyzmy i sowietyzmy, a także efemerydy, jednostki marginalne i innowacje lokalne (ok. 180 jednostek).

⁸ W ilustracjach tekstowych zachowuję zapis oryginału.

⁹ Cyfry oznaczają kolejno: rok wydania „Trybuny Radzieckiej”, numer gazety, stronę.

¹⁰ Używane również w międzywojennej prasie warszawskiej, por. JoLP 194.

nie notuje; rejestruje SIJP; w SJPD *przest.*; w NieDaj 39 wśród odchodzącej leksyki; w północnokresowym dialekcie kulturalnym notuje MarS 327, MędJP-IV 26, w mowie mniej wykształconych mieszkańców Wileńszczyzny – DwiJB 113 i – w gwarach – GreMaryW 196, 234 oraz – na obszarze kowieńskim – KarGPK 322; poświadczone na Kresach południowo-wschodnich (w JoSP 189 *akuratny*); *akuratny* w SWZ wśród leksyki zapomnianej; jednostka recesywna mająca wsparcie w ros. *аккуратно* (SRJa) i biał. *акуратна* (TSBLM);

antykwarnia ‘antykwarjat’: *Wreszcie ostatnia grupa (sklepy z czekoladą, kwaciarnie, antykwarnie) określa spadek swych obrotów w granicach od 50 do 60 proc.* – 33/256/4; SL, SWil nie notują; zna SW, SIJP i SJPD; w PSWP z kwalif. *rzad.* ‘rodzaj przedsiębiorstwa handlowego, w którym przedmiotem kupna, sprzedaży są różnego rodzaju antyki, dzieła sztuki i kultury materialnej, np. obrazy, rzeźby, [...] stare książki’; w SWOiZO bez kwalif.; USJP notuje jako *przest.* z odsył. do *antykwarjat*; zdaniem A. Bańkowskiego powstałe od *antykwarz* (XVIII w.) z niem. lub łac., w polszczyźnie etnicznej od XIX w. (ESJPBa); jednostka wychodząca z użycia;

arenda ‘opłata dzierżawna, dzierżawa’: *Praca najemna i arenda* – 27/28/8; *Ziemia w większości wypadków jest oddawana w arendę* – 27/36/9; *Bierze on w arendę łąki [...]* – 38/42/3; wcześniejszy zapis z Kresów w SmoP 160, Łęt 5; równoległy w DomZS 211; zna SL, SWil; w SJPD jako *przest.*; późniejsze poświadczenie w dialekcie kulturalnym w MędJP-II 221, w gwarach północnokresowych – GrePW 109 (*orenda*), MaryGZP 58, 64 oraz – na obszarze kowieńskim – w KarJPK 244, KarGPK 322 i ZielPM 108; zarejestrowane w polszczyźnie południowokresowej (MasaDzP 396); znane z mowy repatriantów (BielikW 56); w SWZ wśród leksyki zapomnianej; jednostka recesywna mająca wsparcie w ros. *аренда* (SRJa);

asfaltowany ‘przym. od *asfalt*; asfaltowy’: *Zobaczą oni [...] Moskwę asfaltowaną [...]* – 33/274/1; SWil nie notuje; zna SW (*tor asfaltowany*), rejestruje SJPD w hasle *asfaltować* (cyt. z K. Koźniewskiego); w SJPSz tylko *papier asfaltowany*, ale: *autostrada asfaltowa*, *chodniki asfaltowe*; w PSWP i USJP podobnie; późniejsze poświadczenie z Kresów północno-wschodnich w MarS 330; jednostka wychodząca z użycia; por. też biał. *асфальтаваны*¹¹ (TSBLM) i ros. *асфальтированный* (SSRLJa-2);

automobil ‘samochód osobowy’: *Na automobiliu stoi Zinowjew [...]* – 27/32/7; *Do Leningradu przybył [...] statek [...] przywożąc 21 automombilów z fabryki „Ford” [...]* – 29/33/3; [...] *wyładowano [...] 35 automobilów wojennych itd.* – 30/33/1; wcześniejsze poświadczenie z Kresów w Łęt 6; w SJPD z odsył. do *auto*, w SJPSz – *przest.*; w PSWP i USJP jako *przest.*; w ISJP: ‘to dawna nazwa samochodów, dziś stosowana do samochodów starego typu’; notuje NieDaj 44; znane z powojennego północnokresowego dialektu kulturalnego (MarS 333, MędJP-IV 42–43); jest też zapis z mowy repatriantów

¹¹ W biał. jest to pożyczka z niem. lub franc. przez medium ros. albo pol. (z pocz. XX w. – ESBM).

w znacz. ‘ciągarówka’ (BielikW 169); jednostka recesywna mająca wsparcie w ros. *автомобиль* (SRJa);

automobilowy ‘samochodowy’: *Wielkie fabryki automobilowe zamieniły się w obóz wojenny* – 30/27/4 (2 wyst.); *Szereg strajków w przemyśle automobilowym* [...] – 30/39/4; w SJPSz z uwagą: dziś żywe w wyrażeniach: Klub, rajd, salon automobilowy; późniejszy zapis z Kresów w MędJP-IV 43; znane z mowy repatriantów (BielikW 161); jednostka recesywna lub – raczej – rusycyzm, kalka semantyczna: *автомобильный* (SRJa); por. *automobil*;

awjacja ‘dziedzina komunikacji oraz rodzaj sił zbrojnych operujących w przestrzeni powietrznej, lotnictwo’: [...] *angielska awjacja nie będzie ustępowała niemieckiej* [...] – 34/178/4; *Radziecka awjacja uzupełnia defiladę fizykturników* – 35/89/1; [...] *buntownicy przy udziale awjacji atakowali wojska republikańskie* [...] – 38/11/4 oraz 37/114/1, 37/121/2, 37/121/4, 37/126/3, 37/130/1, 37/130/4, 37/133/1, 38/8/4, 38/9/4, 38/12/4; wcześniejszy zapis z Kresów w Łęt 6 (*awiator, awiatorstwo*); równoległe poświadczenie w KRPS (*awiacja*); w SW ‘[...] sztuka latania za pomocą skrzydeł, latawców, śrub’; w SJPD z odsył. do *lotnictwo*; w SWOiZO jako *przest.*; podobnie PSWP, USJP; w ISJP: ‘to dawniej lotnictwo’; w powojennej polszczyźnie północnokresowej notuje MędJP-IV 45; jednostka recesywna mająca wsparcie w ros. *авиация* (SRJa);

bajkarz ‘człowiek układający, opowiadający bajki’: [...] *świadomi tego są również piewcy i bajkarze ludowi* – 37/140/1; rejestruje SL: ‘bajek opowiadacz, baja’; w SWil z odsył. do *baja*; w SW jako *mało używ.*; w SJPD bez ograniczeń (cyt. z J. Słowackiego); nowsze słowniki nie notują; jednostka recesywna;

bandos ‘w obszarniczej Polsce „najemny robotnik rolny wędrujący latem w poszukiwaniu zarobku”’: *Z życia i walki nowoczesnych bandosów polskich* [tytuł] – 30/7/2; w SL: ‘zniwiarz najemny, pospolicie obcy’, w SWil ‘ts.’; w SW jako gw. z odsył. do *bandoch*; ts. w SIJP; rejestruje SJPD jako *przest.* (cyt. z S. Żeromskiego i za SL); w PSWP *daw.*, a USJP *przest.*; w ESJPBa ‘błędnie zamiast *bandoch*’ (z 1908 r. u S. Żeromskiego); w SWZ wśród leksyki zapomnianej; jednostka recesywna;

baśniarz ‘bajarz, autor baśni’: *O czym śpiewają* [...] *baśniarze wolnych narodów kraju socjalizmu? Światły rozum Lenina i Stalina, potęga ich* [...], *zdumiewają* [...] *baśniarzy ludowych* – 37/140/1; znają SL, SWil, SW, SIJP; rejestruje SJPD jako *daw.*, brak zapisu w nowszych słownikach; jednostka przestarzała;

bezpodstawowy ‘bezpodstawny’: [...] *uważamy, że korespondencja o naszej hucie jest bezpodstawowa* [...] – 26/16/11; równoległy przykład pochodzi z Kowieńszczyzny¹²; w SIJP ‘nie mający podstaw, bezzasadny’; w SO w „w zwykłym znacz.” – ‘pozbawiony podstawy fizycznej’ oraz – z oceną *rzadziej* – pozbawiony podstawy logicznej lub

¹² Za MarS 250.

moralnej’; w SJPD jako *przest.* (cyt. z S. Żeromskiego); późniejsze poświadczenie z Kresów północno-wschodnich w MarS 250; jednostka recesywna;

biegun ‘szybki koń wierzchowy, rumak’: [...] *kolektyw hoduje dla Armji Czerwonej doskonałe konie – kabardińskie bieguny* – 35/177/2; notują SL, SWil; w SW ‘rumak bystry’; w SIJP ‘koń, rumak’; rejestruje SJPD (cyt. z J. Niemcewicza, I. Chodźki, J. Lama, K. Tetmajera, K. Chłędowskiego, S. Żeromskiego); w PSWP i USJP z kwalif. *przest.*; według ESJPBa w polszczyźnie etnicznej od XIV w. w różnych znaczeniach; w SWZ wśród leksyki zapomnianej; jednostka wychodząca z użycia, mająca wsparcie w ros. *бегун* (w WSRP jako *przest.*);

biust szt. ‘popiersie’: [...] *zostaną rozegrane następujące rzeczy: komplet radjoodbiorników, [...] biust Marchlewskiego, medaljon srebrny Dzierżyńskiego* [...] – 28/32/11; wcześniejsze poświadczenie z Kresów w Czark 4; jest też zapis spod zaboru ros. (KupijD 101); w SWil, SJPD z odsył. do *popiersie*; w SJPSz, SWJP-2 i ISJP bez ograniczeń; w PSWP jako *przest.*; w północnokresowym dialekcie kulturalnym rejestruje MędJP-IV 73, a w gwarach kowieńskich – KarJPK 412; notuje TSJS; jednostka recesywna mająca wsparcie w ros. *бюст* (SRJa);

bizun ‘bicz, batóg’: [...] *katował do utraty przytomności bizunami po gołym ciele* [...] – 29/50/2; wcześniejsze poświadczenie z Kresów północno-wschodnich w SJAM i BolS 19; zapis z polszczyzny kowieńskiej w GraczCh; rejestruje SL, SW¹³, w SIJP ‘kańczug, batóg’; w SJPD przykłady głównie z Kresów: J. Słowacki, J. I. Kraszewski, H. Sienkiewicz; w SJPSz brak hasła; według SEJP pożyczka z węg., zdaniem A. Bańkowskiego przejęte z łac. (ESJPBa); poświadczenia z powojennych Kresów północno-wschodnich w MarS 281, MędJP-II 234, MędJL 179 i w gwarach północnokresowych w ZdaGŁ 119; znane w mowie repatriantów (BielikW 16); w SWZ wśród leksyki zapomnianej; jednostka wychodząca z użycia, z czasem ograniczona do polszczyzny kresowej (SGP PAN podaje z Wileńszczyzny, Białostocczyzny, Suwalszczyzny), mająca wsparcie w biał. *бізун* (TSBLM) i lit. *bizunas* (KLLKŽ);

bojowiec ‘bojownik, członek organizacji bojowej’: *Wszyscy wiedzą o zabójstwach dokonanych przez oddzielnych bojowców PPS* – 28/21–22/9 (2 wyst.); *Bojowcy gorąckowo szykują się do sprawienia proletarjatowi krwawej łaźni* – 32/60/1; *Pozdrowienie bojowcom, dowódcom* [...] *Armji Czerwonej* – 33/45/1 oraz 28/24/6, 28/25/8, 33/45/1; znane z gwary warszawskiej (WieczG 303, 542); SL, SWil nie notują; w SW z kwalif. *mało używ.* i odsył. do *bojownik*; SJPD, PSWP, ISJP, USJP rejestrują bez ograniczeń; w SWJP-2 jako *rzad.*; por. *bojownica*; jednostka recesywna;

bojownica ‘bojownicza’: [...] *była jedną z aktywnych bojownic* [...] – 31/154/4; SL, SWil nie notują; zna SW; w SJPD z kwalif. *przest.* i odsył. do *bojownicza*; jednostka recesywna;

browarnia ‘browar’: *Na pierwszej browarni przygatawia się specjalny dział do wyrabiania wód mineralnych* – 30/101/1; znają SL i SWil (ale bez cyt.), w SW z odsył. do *browar* i kwalif. *mało używ.*; SJPD rejestruje z ograniczeniem *przest.* i odsył. do *browar*; jednostka recesywna;

¹³ SGP podaje *bizon* z odsył. do *bizun*, ale w druku przeoczono to hasło.

buchalter ‘księgowy’: [...] *buchalter Segal odpowiada wprost, że „nie ma pieniędzy”* – 30/1/2; [...] *jest zięciem głównego buchaltera* – 32/7/3 oraz 29/70/2, 30/4/2 (2 wyst.), 30/96/1, 32/83/3, 32/93/2, 32/123/2 (2 wyst.); już Łęt 15–16 proponował zastąpić go *rachmistrzem*; zna SWil i SIJP (z niem.); w SJPD z odsył. do *księgowy*, a w SJPSz jako *przest.*, znane w polskich gwarach etnicznych (SGP PAN); w północnokresowej polszczyźnie poświadczają MarS 331, MędJP-IV 88, w południowokresowej – JoSP 189; NieDaj 64 rejestruje wśród odchodzącej leksyki, SWZ – wśród zapomnianej; jednostka wychodząca z użycia, mająca wsparcie w ros., por. *бухгалтер* (SRJa);

buchalterja ‘księgowość’: [...] *jest 3 pracowników buchalterji* [...] – 30/110/2; [...] *zjawili się tylko pracownicy buchalterji* [...] – 31/85/2; *W buchalterji znajdują się osobiste listy rachunkowe członków kolektywu* – 31/101/4 oraz 30/126/2, 31/191/3, 33/202/2, 35/65/3; rejestrują SWil, SW, SIJP (z niem.); w północnokresowym dialekcie kulturalnym *buchalteria* poświadczają MarS 333–334, MędJP-IV 88 i – w gwarach kowieńskich – ZielPM 112, KarJPK 265 (*buchalterstwo*); na Kresach południowo-wschodnich notuje JoSP 189; w SWZ wśród leksyki zapomnianej; element wychodzący z użycia mający wsparcie w ros. *бухгалтерия* (SRJa); zob. *buchalter*;

buchalterka ‘księgowia’: *Przynajmniej 20. tys. stenografistek, rachmistrzyń, buchalterek jest bezrobotnych* – 33/8/1; zob. *buchalter*;

buchalterski ‘odnoszący się do księgowości’: *Należy zorganizować ewidencję buchalterską* – 35/69/3; poświadczą SWil: ‘od buchaltera, v. buchalterji, im właściwy, od nich pochodzący, lub do nich należący’; zna SW i SIJP; brak zapisu w SJPD; element wychodzący z użycia mający wsparcie w ros. *бухгалтерский*;

buchalteryjny ‘odnoszący się do księgowości’: [...] *omawianie bilansu* [...] *ograniczyło się tylko do buchalteryjnego sprawozdania* – 35/69/32; w północnokresowym dialekcie kulturalnym rejestruje MarS 275, MędJP-IV 89; zob. *buchalter*;

buhalter: [...] *Dwinski (buhalter zakładów budowy motorów)* [podpis pod zdjęciem] – 38/96/3; zob. *buchalter*;

budowla ‘budowa’: *Brygady rachunku gospodarczego na budowlach miejscowych pracują wzorowo* [...] – 32/55/2; *Na budowli hotelu „Mossowietu”* [tytuł] – 34/218/3; *Robotnicy, z których wielu poraz pierwszy pracuje na budowli, tworzą wspaniałe dzieło* – 34/218/3; wcześniejszy przykład z Kresów w TrJS-II 114, równoległy – w GraczJCh; znane SW (jako *mało używ.*); w SJPD z kwalif. *daw.*¹⁴; w północnokresowym dialekcie kulturalnym rejestruje MarS 298, MędJP-IV 91 (jako archaizm semantyczny); archaizm mający wsparcie w biał. *будоўля* (TSBLM) i ros. *стро́йка* (SRJa);

¹⁴ Według Andrzeja Bańkowskiego *budowla* jest regionalizmem wschodnim (ESJPBa). Por. też opinię Witolda Doroszewskiego, że: „Na ogół można jednak mówić i o różnicowaniu znaczeń: *budowa* – ‘budowanie’ i *budowla* ‘to, co jest zbudowane’” [Doroszewski 1962: 653].

budownik ‘budowniczy’: *Odbłyło się [...] ogólne zebranie członków związku budownicików [...] – 29/40/2; Zwłaszcza ludność [...] pragnie imię wielkiego burzyciela kapitalizmu i budownika socjalizmu nadać swemu rejonowi [...] – 32/98/1; w SL: ‘budujący, architekt, budujący dla siebie, lubiący budować’; w SWil ‘ts.’; w SW mało używ.; w SJPD jako *przest.* i odsył. do *budowniczy* (cyt. z J. Niemcewicza, I. J. Kraszewskiego, S. Żeromskiego); według ESJPBa w polszczyźnie etnicznej w XVI–XVIII w. w znac. ‘biegły w sztuce budowania’; element recesywny;*

bystry ‘szybki’: *Półw był tak bystry, że niektóre kolektyny nie nadążały z obrabianiem wyłowionej ryby [...] – 30/56/3; w SL: ‘prędkiego pędu, rączy, rzeźwy, z sobą porywający’; w SWil ‘ts.’; w SW ‘z wielkim pędem biegnący, rączy, szybki, prędkie, porywający z sobą’ (m.in. *bystry lot, bystry bieg*); w SIJP ‘rączy, lotny, szybki, ..., szybko płynący’; w SJPD w znac. ‘poruszający się szybko, szybko wykonywany, odbywający się szybko; szybki, wartki, rączy’ (m.in. *bystry koń, wzrost, natarcie*); w SJPSz głównie o wodzie, w SWJP-2: „zwykle o nurcie rzeki”; w ISJP i USJP *książk.*; w polszczyźnie etnicznej od XV w. (ESJPBa); wśród wyrazów wychodzących z użycia w ModWKU 26; na powojennych Kresach notuje MarS 325, *bystro* poświadcza MędJP-IV 97; *bystrzej* ‘prędzej’ KarJPK 446 w gwarach kowieńskich (zob. też KarGPK 305); jednostka recesywna mająca wsparcie w ros. *быстрый* (SRJa).*

Podsumowanie

Spośród osobliwości leksykalnych wyekscerpowanych z „Trybuny Radzieckiej” (littery A–B) starszą warstwę słownictwa ogólnopolskiego reprezentuje 27 jednostek. Do „nieaktualnej” leksyki zakwalifikowano tu leksemy o różnym stopniu dawności. Na podstawie danych słowników definicyjnych języka polskiego możemy stwierdzić, że najliczniejsze są wyrazy recesywne (18 jednostek) i wyrazy wychodzące z użycia (8 przykładów). Wynotowano również jeden wyraz przestarzały i archaizm. Trzeba jednak podkreślić, że leksyka ta w zasadzie mieściła się jeszcze w normie obowiązującej w dwudziestoleciu międzywojennym w polszczyźnie etnicznej. Część słownictwa miała oparcie w języku rosyjskim (12 jednostek: *adres, aeroport, akuratnie, arenda, automobil, automobilowy, awjacja, biegun, biust, buchalter, buchalterja, buchalterka, buchalterski, buhalter, budowla, bystry*). Fakt ten sprzyjał wolniejszemu wycofywaniu się tych wyrazów z powszechnego obiegu. Piętnaście leksemów zarejestrowano w powojennej polszczyźnie wileńskiej (*aeroport, akuratnie, arenda, asfaltowany, automobil, automobilowy, awjacja, bezpodstawowy, biust, bizun, buchalter, buchalterja, buchalteryjny, budowla, bystry*). Cztery słowa znalazły potwierdzenie w wydawanej równolegle na Kowieńszczyźnie „Chacie Rodzinnej” (*adres, bezpodstawowy, bizun, budowla*), trzy w źródłach pochodzących z Białorusi radzieckiej (*aeroplan, akuratnie, arenda*) i trzy w moskiewskich słownikach Józefa Krasnego (*aeroplan, akuratnie, awjacja*).

Polacy w ZSRR w okresie międzywojennym znaleźli się w specyficznej sytuacji politycznej. Odrodzona Rzeczpospolita uważana była przez władze radzieckie za państwo wrogie Rosji, w związku z czym nie utrzymywano z nią żadnych kontaktów. Tak więc radzieccy Polacy byli całkowicie odizolowani od Polski etnicznej, pozbawieni kontaktu z żywą polszczyzną, z polską prasą i książką. Ta pełna izolacja przyczyniła się do zahamowania normalnego rozwoju języka polskiego w ZSRR w okresie porewolucyjnym [Mędelska 2011: 35], dlatego stał się on konserwatywny, zacofany [Marszałek 2001: 167], co również widoczne jest w zasobach leksykalnych.

Choć „nieaktualna” leksyka ogólnopolska nie zajmuje ważnej pozycji wśród wszystkich wyekscerpowanych z „Trybuny Radzieckiej” wyrazów¹⁵, to jej obecność w ekscerpce odzwierciedla charakterystyczne cechy poziomu leksykalnego międzywojennej polszczyzny radzieckiej¹⁶.

ŹRÓDŁO

„Trybuna Radziecka”, Moskwa, 1927–1938.

WYKAZ SKRÓTÓW SŁOWNIKÓW

- ESBM – Мартынаў В. У. (рэд.), 1978 –, *Этымалагічны слоўнік беларускай мовы*, т. 1, Мінск.
- ESJPBa – Bańkowski A., 2000, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. 1–2, Warszawa.
- ISJP – Bańko M. (red.), 2000, *Inny słownik języka polskiego*, t. 1–2, Warszawa.
- KLLKŽ – Kalėda A., Kalėdienė B., Niedzwiecka M., 1991, *Lietuvių-lenkų kalbų žodynas*, Vilnius.
- KRPS – Красный Ю. (ред.), 1933, *Русско-польский словарь*, Москва.
- PSWP – Zgólkowa H. (red.), 1994–, *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 1–, Poznań.
- SGP – Karłowicz J., 1900–1911, *Słownik gwar polskich*, t. 1–6, Kraków.
- SGP PAN – Karaś M. (red.), [od z. 4], Reichen J., Urbańczyk S. (red.), 1977–, *Słownik gwar polskich*, Wrocław–Kraków–Gdańsk.
- SIJP – Arct M., 1916, *Słownik ilustrowany języka polskiego*, Warszawa.
- SJAM – Górski K., Hrabec S., 1962–1983, *Słownik języka Adama Mickiewicza*, t. 1–11, Wrocław.
- SJPD – Doroszewski W. (red.), 1958–1968, *Słownik języka polskiego*, t. 1–10, Warszawa.

¹⁵ Patrz przypis 7.

¹⁶ W polszczyźnie radzieckiej na poziomie leksykalnym dominują rusycyzmy i sowietyzmy, skrótowce i cytaty, występują zapożyczenia z języków narodów zamieszkujących terytorium ZSRR, obecna jest również nieaktualna leksyka ogólnopolska, zob. [Mędelska 2011: 39–40].

- SJPSz – Szymczak S. (red.), 1992, *Słownik języka polskiego. Wydanie zmienione i poprawione*, t. 1–3, Warszawa.
- SL – Linde S. B., 1807–1814, *Słownik języka polskiego*, t. 1–6, Warszawa.
- SO – Szober S., 1937, *Słownik ortoepiczny. Jak mówić i pisać po polsku*, Warszawa.
- SRJa – Евгеньева А. П. (ред.), 1981–1984, *Словарь русского языка АН СССР*, т. 1–4, Москва.
- SSRLJa-2 – Горбачевич К. С. (ред.), 1991–, *Словарь современного русского литературного языка (в двадцати томах)*, т. 1–, Москва.
- SW – Karłowicz J., Kryński A. A., Niedźwiedzki W., 1900–1927, *Słownik języka polskiego*, t. 1–8, Warszawa.
- SWil – Zdanowicz A. i in., 1861, *Słownik języka polskiego*, Wilno.
- SWJP-2 – Dunaj B. (red.), 1998, *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 1–2, Warszawa.
- SWO – Sobol E. (red.), 1999, *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa.
- SWOiZO – Kopaliński W. (red.), 1978, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa.
- SWZ – Holly K., Żółtak A., 2001, *Słownik wyrazów zapomnianych, czyli słownictwo naszych lektur*, Warszawa.
- TSBLM – Суднік М. Р., Крыўко М. Н. (ред.), 1996, *Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы*, Мінск.
- TSJS – Мокиенко В. М., Никитина Т. Г., 1998, *Толковый словарь языка Совдепии*, Санкт-Петербург.
- TSRJJa – Ушаков Д. Н. (ред.), 1935–1940, *Толковый словарь русского языка*, т. 1–4, Москва.
- USJP – Dubisz S. (red.), 2003, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 1–4, Warszawa.
- WSRP – Mirowicz A., Dulewiczowa I., Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., 1986, *Wielki słownik rosyjsko-polski*, t. 1–2, Moskwa–Warszawa.

WYKAZ SKRÓTÓW BIBLIOGRAFICZNYCH

- BielikW – Bielikowicz S., 1984, *Wincuk gada*, Olsztyn.
- BolS – Boleski J., 1956, *Słownictwo Juliusza Słowackiego (1825–1849)*, Łódź.
- Czark – Czarkowski L., 1909, *Słowniczek najpospolitszych rusycyzmów*, Wilno.
- DomZS – Dombroski Cz., 2001–2002, *Ze słownictwa i gramatyki języka ludności polskiej na Białorusi Sowieckiej*, Mińsk 1932 (przedruk: „Acta Baltico-Slavica”, 26, s. 195–272).
- DwiJB – Dwilewicz B., 1987, *Język mieszkańców wsi Bujwidze na Wileńszczyźnie*, Warszawa.
- GraczJCh – Graczykowska T., *Język kowieńskiego tygodnika „Chata Rodzinna”. Przyczynek do badań nad polszczyzną północnokresową w dwudziestoleciu międzywojennym (maszynopis rozprawy doktorskiej przygotowanej pod kierunkiem Jolanty Mędelskiej, przechowywany na Wydziale Filologicznym UMK w Toruniu).*

- GreJPB – Grek-Pabisowa I., Ostrówka M., Biesiadowska-Magdziarz B., 2008, *Język polski na Białorusi radzieckiej w okresie międzywojennym. Polszczyzna pisana*, Warszawa.
- GrePW – Grek-Pabisowa I., 1999, *Polszczyzna „wileńska” okresu międzywojennego a dzisiejsze gwary północnokresowe*, „Acta Baltico-Slavica”, 24, s. 107–115.
- GreMaryW – Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., 1999, *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich*, Warszawa.
- JoLP – Joachimiak-Prażanowska J., 2008, *Leksyka przestarzała w „Tygodniku Ilustrowanym” z 1924 r.*, [w:] E. Laskowska, I. Benenowska, M. Jaracz (red.), *Język, społeczeństwo, wartości*, Bydgoszcz, s. 18–198.
- JoSP – Joachimiak-Prażanowska J., 2007, *Słownictwo przestarzałe i archaiczne w słowniku rosyjsko-polskim S. Lewińskiej i T. Staraka*, „Linguistica Bidgostiana”, t. 4, Bydgoszcz, s. 187–206.
- KarJPK – Karaś H., 2001, *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, Warszawa–Wilno.
- KarGPK – Karaś H., 2002, *Gwary polskie na Kowieńszczyźnie*, Warszawa–Puńsk.
- KupjD – Kupiszewski W., 1990, *Język „Dzienników” Stefana Żeromskiego*, Warszawa–Kraków.
- Łęt – Łętowski A., 1915, *Błędy nasze. Rzecz o czystości języka polskiego na Litwie*, Wilno.
- MarS – Marszałek M., 2006, *Słownictwo wydawnictw książkowych drukowanych na radzieckiej Litwie. Opis dyferencjalny*, Bydgoszcz.
- MaryGZP – Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., 1996, *Polskie teksty gwarowe z obszarów dawnych Kresów północno-wschodnich*, Warszawa.
- MasaDzP – Masalska I., Dziegiel E., 1999, *Polszczyzna listów do „Gazety Lwowskiej” (1995–1996)*, [w:] J. Rieger (red.), *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 2, *Studia i materiały*, Warszawa, s. 385–400.
- MędJC – Mędelska J., 1996, *Język Jana Ciechanowicza. Przyczynek do dziejów polszczyzny na Radzieckiej Litwie*, Bydgoszcz.
- MędJL – Mędelska J., 1993, *Język polski w dziewiątym dziesięcioleciu XX wieku*, Bydgoszcz.
- MędJP–II – Mędelska J., 2000, *Język polskiej prasy wileńskiej (1945–1979)*, t. 2, *Lata 1945–1959*, Bydgoszcz.
- MędJP–IV – Mędelska J., 2004, *Język polskiej prasy wileńskiej (1945–1979)*, t. 3, *Lata 1960–1979*, cz. 2, *Słownictwo, wyrazy*, Bydgoszcz.
- ModWKU – Modrzejewski T., 1936, *Wyrazy które umarły i które umierają*, Warszawa.
- NieDaj – Handke K., Popowska-Taborska H., Galsterowa I., 1996, *Nie dajmy zginąć słowom. Rzecz o odchodzącym słownictwie*, Warszawa.
- SawPan – Sawaniewska-Mochowa Z., 1996, „Pan Mateusz”, czyli jak mówiono po polsku na Żmudzi, [w:] J. Rieger (red.), *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 1, *Studia i materiały*, Warszawa, s. 67–70.
- SmoP – Smolińska B., 1983, *Polszczyzna północnokresowa z przełomu XVII i XVIII w. Na podstawie rękopisów Jana Władysława Poczobuta Odlanickiego i Antoniego Kazimierza Sapiehy*, Wrocław–Warszawa–Kraków.

- TrJS-II – Trypućko J., 1957, *Język Władysława Syrokomli (Ludwika Kondratowicza). Przyczynek do dziejów polskiego języka literackiego w wieku XIX*, t. 2, Uppsala.
- WieczG – Wieczorkiewicz B., 1974, *Gwara warszawska dawniej i dziś*, Warszawa.
- ZdaGŁ – Zdaniukiewicz A. A., 1972, *Gwara Łopatowszczyzny. Fonetyka, fleksja, słowotwórstwo*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk.
- ZielPM – Zielińska A., 2002, *Polska mniejszość na Litwie Kowieńskiej. Studium socjolingwistyczne*, Warszawa.

BIBLIOGRAFIA

- Czarnik O., Groniowski K. (red.), 1981, *Kultura skupisk polonijnych: materiały z sympozjum zorganizowanego przez Bibliotekę Narodową oraz Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk (Radziejowice, 22–23 IV 1980)*, Warszawa.
- Doroszewski W., 1962, *O kulturę słowa. Poradnik językowy*, t. 1, Warszawa.
- Graczykowska T., 2007, *Rusycyzmy i sowietyzmy w tekstach Tomasza Dąbala (przedstawiciela polskich komunistów przebywających w okresie międzywojennym w ZSRR)*, [w:] E. Laskowska, M. Jaracz (red.), *Język, historia, polityka*, Bydgoszcz, s. 39–51.
- Graczykowska T., 2009, *Osobliwa leksyka w książce Tomasza Dąbala „Polacy Związku Radzieckiego”*, „Linguistica Bidgostiana”, t. 6, s. 64–72.
- Gregorowicz S., 1996, *Polacy w Rosji i w ZSRR*, [w:] *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 5, Warszawa, s. 592.
- Iwanow M., 1985, *Polonia w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (1921–1938)*, [w:] W. Wrzesiński (red.), *Liczba i rozmieszczenie Polaków w świecie*, Wrocław, cz. 2, s. 201–256.
- Iwanow M., 1990, *Polacy w Związku Radzieckim w latach 1921–1939*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, 1177, „Nauki Polityczne” 46.
- Iwanow M., 1991, *Pierwszy naród ukarany. Polacy w Związku Radzieckim 1921–1939*, Warszawa–Wrocław.
- Karaś H., 2002, *Gwary polskie na Kowieńszczyźnie*, Warszawa–Puńsk.
- Kawecka K., 1981, *Problemy rozwoju oświaty i kultury Polonii radzieckiej w latach 1921–1929 ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi*, [w:] O. Czarnik, K. Groniowski (red.), *Kultura skupisk polonijnych: materiały z sympozjum zorganizowanego przez Bibliotekę Narodową oraz Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk (Radziejowice, 22–23 IV 1980)*, Warszawa, s. 255–273.
- Lizak W., 1990, *Rozstrzelana Polonia. Polacy w ZSRR 1917–1939*, Szczecin.
- Patek A., 2001, *Polska diaspora w Rosji Radzieckiej i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich*, [w:] A. Walaszek (red.), *Polska diaspora*, Kraków, s. 293–316.
- Walaszek A. (red.), 2001, *Polska diaspora*, Kraków.
- Życki A., 2006, *II Rzeczpospolita w publicystyce sowieckiej. Polityka, gospodarka, stereotypy*, Ostrołęka–Warszawa.

- Гжибовский С., Хорев В. А., Волос М., 2011, *Русско-польские языковые, литературные и культурные контакты*, Москва.
- Киселёва И., 2007, *Советский польский язык в России до II Мировой войны*, [w:] E. Laskowska, M. Jaracz (red.), *Język, historia, polityka*, Bydgoszcz, s. 87–92.
- Мэндельская И., 2011, *Об изучении послереволюционной разновидности советского польского языка*, [w:] С. Гжибовский, В. А. Хорев, М. Волос, *Русско-польские языковые, литературные и культурные контакты*, Москва, с. 33–44.

“THE OUTDATED” POLISH LEXIS IN THE INTERWAR PERIOD
(BASED ON TRYBUNA RADZIECKA 1927–1938, LETTERS A–B)

ABSTRACT

This paper discusses 27 lexemes extracted from *Trybuna Radziecka*, the Polish weekly published in Moscow in 1927–1938 and edited by Polish left-intelligentsia, living in the USSR as political émigrés in the interwar period. The lexical items are listed in the form of a dictionary with examples and comments.

The largest group are lexemes whose frequency in Polish is decreasing (18 items); the next group are words becoming obsolete (8 items); 15 lexemes still function in the postwar Northern Borderland Polish (e.g. *aeroporto*, *akuratnie*, *arenda*, *asfaltowany*, *automobil*, *automobilowy*, *awjacja*, *bezpodstawowy*, *biust*, *bizun*); one item belongs to the older vocabulary of general Polish and one to already outdated lexis. Apart from these groups, twelve lexemes had been derived from Russian words (e.g. *adres*, *aeroporto*, *akuratnie*, *arenda*, *automobile*).

„НЕУПОТРЕБЛЯЕМАЯ” ПОЛЬСКАЯ ЛЕКСИКА
В МЕЖДУВОЕННЫЙ ПЕРИОД (НА МАТЕРИАЛЕ ГАЗЕТЫ
„TRYBUNA RADZIECKA” ЗА ГОДЫ 1927–1938, БУКВЫ А–Б)

РЕЗЮМЕ

В статье проводится анализ лексики, извлеченной из газеты „Trybuna Radziecka” (буквы А–Б), издаваемой в Москве польскими коммунистами в период между двумя мировыми войнами (годы 1927–1938). Рассматриваются лишь слова, принадлежащие к лексике, вышедшей из употребления в общепольском языке. Доминируют рецессивные слова (18 примеров) и выходящие из употребления (8 примеров). Мы обнаружили также одно устаревшее слово и один архаизм. Стоит подчеркнуть, что значительная часть слов (12 единиц) нашла поддержку

в русском языке, что способствовало их более длительному сохранению в языке поляков, проживающих в Советской России в междувоенный период.

Подытоживая, следует сказать, что хотя неупотребляемая лексика занимала незначительную позицию среди всех слов (в пределах букв А–Б), почерпнутых из газеты „Trybuna Radziecka”, её наличие в языке источника всё же отражало общие черты советского польского языка послереволюционного периода.

Słowa kluczowe: język polski w ZSRR, polska prasa, okres międzywojenny, nieaktualna leksyka ogólnopolska.

Keywords: Polish in the Soviet Union, Polish press, interwar period outdated Polish lexis.

Ключевые слова: польский язык в СССР, польская пресса, междувоенный период, неупотребляемая польская лексика.